

VIROLAHTI KASETTELEVAKANGAS

Varhaiskivikautisen kohteen koekaivaus valtatie 7 uudella linjalla

Kreetta Lesell 2009

MUSEOVIRASTO

Sisällys:

Sisällysluettelo	1
Arkistotiedot	2
1. Johdanto	3
Peruskarttaote	4
2. Sijainti, maisema ja vesistöhistoria	5
3. Aikaisemmat tutkimukset	5
4. Koekaivauksen tarkoitus	5
4.1. Koekaivauksen metodit	5
4.1.1. Koekuopat ja kairaus	6
5. Löydöt	6
6. Yhteenveto	7
Lähteet	7
Negatiiviluettelo	8
Diapositiiviluettelo	8
Karttaluettelo	8
Valokuvat	9–11
Kartat	12–14

Liite 1 Koekuoppien vaaitukset ja huomiot

Arkistotiedot

Kohteen nimi: Virolahti Kasettelevakangas

Muinaisjäännösrekisteri: 1000011051

Peruskartta: 304211 Miehikkälä

Alue A pkoo 6720658–6720661, ikoo 3534211–3534232, z 30,5–31 m mpy, alueen äärikoordinaatit.

Alue B pkoo 6720584, ikoo 3534165, z 30 m mpy keskikoordinaatti

Kaivausraportti: Museovirasto / arkeologian osasto

Koekaivausten johtaminen ja raportin laatiminen: FM Kreetta Lesell, Museovirasto

Tila: Paavola, 935-431-2-497 ja 935-431-2-507 Saarasjärvenpalsta

Tutkimuskustannukset: Tiehallinto

Budjetti: 27 990 €

Kenttätyöaika: 3–14.8. 2009.

Tutkitun alueen laajuus: 50 x 100 m

Kaivetun alueen laajuus: 18 m²

Löydöt:

KM 38021: 1–27, kvartsi- ja kivilaji-iskoksia, kvartsiydin diar. 4.11.2009

Aikaisemmat löydöt:

KM 37301:Kvartsikaavin ja -iskoksia.

Aikaisemmat tutkimukset:

Johanna Enqvist: Virolahti Osa 1 Esihistoriallisten muinaisjäännösten inventointi 2007

Peruskarttaote s. 4

Lähteet s. 7

Valokuvat s. 8–11, digitaalikuvat DG683:1–8, negatiivit: F145779:1–7

Kartat: s. 12–14

Liite 1 Koekuoppien vaaitukset ja muut huomiot

1. JOHDANTO

Tiehallinto suunnittelee valtatielle 7 uutta linjausta Kotkasta Virolahteen. Museoviraston muinaisjäännösrekisterin mukaan Virolahdella on kaksi muinaisjäännöstä, jotka ovat hyvin lähellä tulevaa valtatieta. Nämä ovat Virolahti Kasettelevakangas ja Rapamäki. Näille asuinpaikoille tehtiin koekaivaukset vuonna 2009.

Koekaivausten tarkoituksena oli selvittää, ulottuvatko muinaisjäännökset uudelle linjaukselle tai muihin sen tarvitsemiin rakenteisiin kuten aputeihin tai läjitysalueisiin. Molemmista kohteista on omat kaivauskertomukset. Tämä kertomus on Virolahden Kasettelevakankaasta.

Koska kaivaukset olivat muinaismuistolain 15 § mukaiset, kustannukset rahoitti hankkeen toteuttaja Kaakkois-Suomen tiepiiri. Kustannukset olivat 27 990€. Kaivausten johtajana toimi FM Kreetta Lesell, piirtäjänä Huk Pirita Häkälä ja tutkimusavustajana Ulla Moilanen. Kaivajina olivat arkeologian opiskelijat Toni Pauku, Marko Korhonen, Marko Marila, Heini Hämäläinen ja Niko Latvakoski. Kaivaukset toteutettiin 3.–14.8.2009. Tutkitun alueen laajuus oli 50 x 100 m, josta kaivettiin 18 m².

Virolahden Kasettelevakankaan kivikautinen asuinpaikka on linjan välittömässä läheisyydessä. Se on suurimmaksi osaksi tuhoutunut Niisikontien ja alueen laajojen sorakuoppien vuoksi. Löytöalue A Niisikontien ja sen koillispuolella olevan hiekkakuopan välissä. Tämä alue on tulevan valtatie 7 suoja-alueella. Lisäksi sitä uhkaa Niisikontien parannus ja hiekkakuopan maisemointi. Se on tulevan valtatie 7 kohdalla. Löytöalueella A tarvitaan lisätutkimuksia, jos hiekkakuoppaa maisemoidaan tai jos löytöalueen A kohdalla tehdään rakentamis- tai parantamistöitä. Löytöalue B on Niisikontien lounaispuolella olevan hiekkakuopan reunalla. Tämä alue on lähes tuhoutunut. Löytöalueella B ei tarvita lisätutkimuksia.

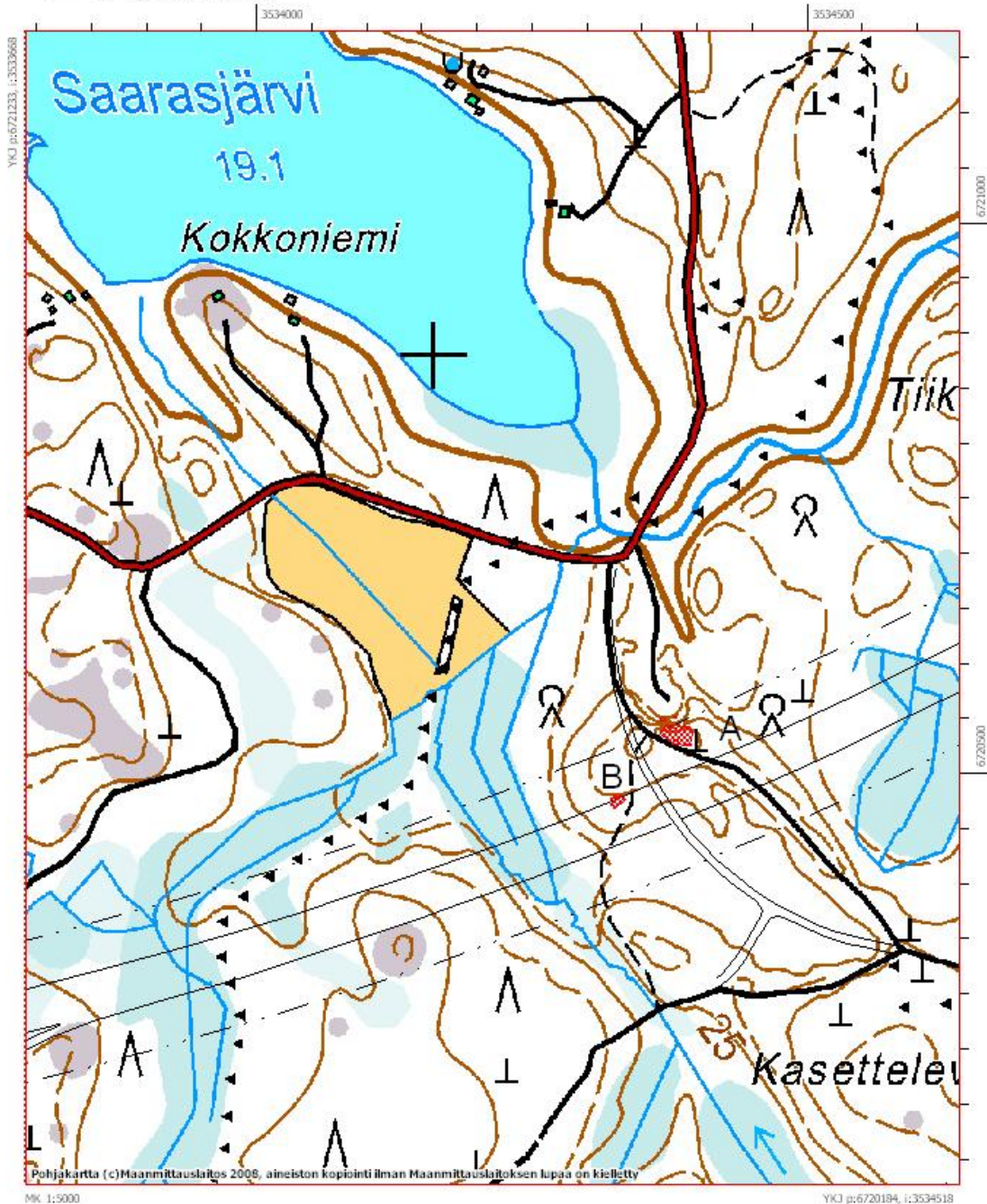
Helsingissä 29.1.2010

_____

Kreetta Lesell

VIROLAHTI Kasettelevakangas 100 001 1051
 PK 3042 11 Miehikkälä

- muinaisjäänneksen arvioitu laajuus
- kiinteä muinaisjäänne, koordinaattipiste (Museoviraston ylläpitämä muinaisjäänne rekisteri)
- uusi moottoritienlinjaus
- suoja-alueen raja

2. SIJAINTI, MAISEMA JA VESISTÖHISTORIA

Virolahti Kasettelevakangas sijaitsee Virolahden kirkosta noin 9,2 km pohjoisluoteeseen. Se sijaitsee valtatiestä 7 pohjoiseen lähtevän Niisikontien varrella, noin 2,5 km päässä valtatiestä. Löytöalue A on Niisikontien ja sen koillispuolella olevan hiekkakuopan välissä. Löytöalue A on noin 30,5–31 m korkeudella mpy. Tämä alue on tulevan valtatie 7 suoja-alueella. Lisäksi sitä uhkaa Niisikontien parannus ja hiekkakuopan maisemointi.

Löytöalue B on Niisikontien lounaispuolella olevan hiekkakuopan reunalla. Tämä alue on lähes tuhoutunut. Löytöalue B on 30 m korkeudella mpy. Se on tulevan valtatie 7 kohdalla.

Niisikontien lounaispuolella on useita pieniä erikokoisia painanteita asuinpaikan löytöaluetta matalammalla, jotka vaikuttavat melko uusilta. Niisikontien ja hiekkakuopan välissä olevalla kaistaleella kasvaa pieniä mäntyjä ja pensaikkoo. Tien eteläpuolella kasvaa suuria mäntyjä. Kaakkoon rinne viettää jyrkästi ja siellä kasvaa tiheää kuusikko. Maaperä on hiekkaa tai soraa, alempana rinteessä hietaa. Tien molemmin puolin mäen laki on kohtuullisen tasainen. Maaperässä ei havaittu kvartsia lukuun ottamatta löydettyjä iskoksia.

Suomen alueella maan kohoaminen on vähäisintä Virolahden kunnan alueella. Se kohoaa vain noin 2 mm vuodessa ja kohoaminen hidastuu koko ajan. Merenpinta on noussut Virolahden alueella Ancylostransgression ja Litorinatransgression aikoina, muuten merenpinta on koko ajan laskenut. Ancylojärven korkein ranta on Virolahden alueella noin 35 m korkeudella. Litorinatransgression korkein meren pinta on noin 23 m korkeudella. Kasettelevankankaan asuinpaikka on korkeutensa perusteella mesoliittista kivikautta eli Suomusjärven kulttuuria (8300–5000 eKr.) ja todennäköisesti sen varhaisvaihetta. (Miettinen, A. 2002: fig. 49 ja Miettinen, T. 1998:12, 13 ja 23.)

3. AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET

Virolahden Kasettelevankankaan asuinpaikka on löydetty Johanna Enqvistin inventoinnissa vuonna 2007 (Enqvist: Virolahti Osa 1 Esihistoriallisten muinaisjäännösten inventointi 2007). Enqvistin mukaan löytöjä on tullut pieneltä alueelta tienleikkauksista ja Niisikontien ja sen koillispuolella olevan hiekkakuopan välissä olevalta kapealta kaistaleelta. Tämä on löytöalue A. Löytöalue B havaittiin vuoden 2009 koekaivauksissa.

4. KOEKAIVAUSTEN TARKOITUS

Kaivausten tarkoituksena oli tutkia, ulottuuko asuinpaikka valtatie 7 uudelle linjalle tai muihin siihen liittyviin rakenteisiin kuten sivuteihin, maaläjityksiin tai maisemointiin. Niisikontien levennys ja nykyiseen sorakuoppaan tehtävä maisemointi ovat suurin uhka löytöalueelle A. Löytöalue B on tielinjalla, mutta se on lähes täysin tuhoutunut.

4.1. KOEKAIVAUSTEN METODIT

Kasettelevankankaan asuinpaikalle korkeus tuotiin valtakunnallisesta korkeuspisteestä 94M9364B, jonka korkeutena käytettiin N2000 korkeutta, joka on 32,51 m mpy. Nämä tiedot saatiin kansalaisen karttapaikasta. Tämä lukema on 21 cm korkeampi kuin peruskarttaan merkitty lukema. Kaivausten

korkeuspisteenä käytettiin suuren maakiven päälle hakatun ympyrän keskipistettä. Sen korkeus on 31,82 m mpy.

Koordinaatistoa sidottiin yllä mainittuun maakiveen. Paalu 185/ 490 on heti korkeuspisteen koillispuolella. Koordinaatiston x-linja on 0 goonia pohjoiseen. Kohteesta piirrettiin yleiskartta ja levinneisyyskartta. Kohteesta otettiin mustavalko- ja digitaalikuva.

Alueelle tehtiin 50 x 50 cm kokoisia koekuoppia alkaen asuinpaikasta kohti tulevaa tielinjaa. Koekuoppia tehtiin myös niihin kohtiin, joita uhkasi tien rakentamiseen liittyvä muu maankäyttö. Koekuoppia jatkettiin niin pitkälle, että varmistettiin asuinpaikan laajuus alueille, jotka mahdollisesti tuhoutuvat. Lisäksi hiekkakuoppien ja teiden leikkaukset tutkittiin. Kahteen painanteeseen tehtiin koekuoppa ja kolmeen painanteeseen koepisto. Lisäksi painanteita kairattiin.

Turvekerros poistettiin lapiolla, jonka jälkeen maata kaivettiin pelkalla. Koekuopat kaivettiin niin syvälle kuin löydöt tai likamaa ulottuivat, kuitenkin aina vähintään 40 cm syvyyteen.

4.1.1. KOEKUOPAT JA KAIRAUS

Koekuoppia tehtiin yhteensä 70. Niiden pinta- ja pohjavaaitus on liitteessä 1. Koekuopat ovat koordinaatistossa, mutta lopuksi kaivettiin 12 koekuoppaa, jotka merkittiin yleiskarttaan numeroilla. Maaperä koekuopissa oli hiekkaa, joissakin koekuopissa oli alimmissa kerroksissa soraa. Kolmessa koekuopassa oli kaksoismaannos. Nämä olivat koekuopat 185/490, 200/495 ja koekuoppa 10. Huuhtoutumiskerros puuttui kokonaan koekuopasta 180/500. Koekuopassa 146/490 ylimmät kerrokset olivat sekoittuneita. Muissa koekuopissa maaperä näytti koskemattomalta. Koekuopassa 122/463 oli nokea, hiiltä ja punertavaa maata 20–40 cm syvyydessä. Tämän takia kuoppa laajennettiin 1 x 1 m kokoiseksi. Löytöjä tästä kuopasta ei tullut. Ilmiötä ei pystytty ajoittamaan.

Koekuopassa 6 oli useampi huuhtoutumiskerros. Tämä koekuoppa tehtiin pieneen painanteeseen ja sen profiilissa oli vuoronperään turve-, huuhtoutumis- ja rikastumiskerroksia. Vanha turve, joka näkyy hiiliraitana, on ollut joissakin kohdissa huuhtoutumiskerroksen alla. Jossakin vaiheessa tähän kohtaan on kasattu useita maakerroksia kuitenkin niin, että ne eivät ole sekoittuneet keskenään. Huuhtoutumiskerros on ehkä ollut kiinni turpeessa. Varmaa selitystä ilmiölle ei ole. (Katso kuva DG683:5.)

Painanteeseen V tehtiin koekuoppa 12. Tässä koekuopassa ei ollut huuhtoutumiskerrosta. Maa oli likaista ja siinä oli laastin tapaista ainetta. Lähistön suuressa hiekkakuopassa on paikallisten mukaan tehty sementtiä. Muita painanteita kairattiin. Painannetta I lukuun ottamatta maa oli niissä sekoittunutta, eikä niissä ollut huuhtoutumiskerrosta. Painanteessa I oli podsolimaannos. Painanteet ovat historialliselta ajalta.

5. LÖYDÖT

Löytöjä tuli yhteensä 72 kpl. Näistä suurin osa oli kvartsi-iskoksia, joita oli 69. Lisäksi oli yksi kvartsiydin ja kaksi kivilaji-iskosta. Löytöalueelta A tuli 65 löytöä ja B:ltä 7. Kvartsin väri vaihtelee vaaleasta harmaaseen, joukossa on myös kaksi palaa savukvartsiä. Kivilaji-iskokset ovat harmaata porfyriittia, isommassa palassa on kvartsipilkkuja. Valitettavasti ajoittavia löytöjä ei tullut.

Löytötaulukko KM 38021

LAJI	MÄÄRÄ
Kvartsi-iskoksia	69
Kivilaji-iskoksia	2
Kvartsiydin	1

6. YHTEENVETO

Virolahden Kasettelevakankaan asuinpaikalta löydettiin runsaasti kvartsi-iskosia, kaksi kivilaji-iskosta ja yksi kvartsiydin. Valitettavasti asuinpaikkaa ei voida ajoittaa näiden perusteella. Sijaintikorkeutensa perusteella se kuuluu Suomen kivikauden varhaisimpaan vaiheeseen eli Suomensjärven kulttuuriin (8300-5000 eKr.) ja todennäköisesti sen varhaisvaiheeseen.

Virolahden Kasettelevakankaan kivikautinen asuinpaikka on linjan välittömässä läheisyydessä. Se on suurimmaksi osaksi tuhoutunut Niisikontien ja alueen laajojen sorakuoppien vuoksi. Löytöalue A Niisikontien ja sen koillispuolella olevan hiekkakuopan välissä. Tämä alue on tulevan valtatie 7 suoja-alueella. Lisäksi sitä uhkaa Niisikontien parannus ja hiekkakuopan maisemointi. Se on tulevan valtatie 7 kohdalla. Löytöalueella A tarvitaan lisätutkimuksia, jos hiekkakuoppaa maisemoidaan tai jos löytöalueen A kohdalla tehdään rakentamis- tai parantamistöitä. Löytöalue B on Niisikontien lounaispuolella olevan hiekkakuopan reunalla. Tämä alue on lähes tuhoutunut. Löytöalueella B ei tarvita lisätutkimuksia.

Arkistolähteet:

Johanna Enqvist: Virolahti Osa 1. Esihistoriallisten muinaisjäännösten inventointi 2007. Arkeol. os. top. arkistossa.

Kirjalliset lähteet:

Miettinen, Arto 2002: Relative Sea Level Changes in the Eastern Part of the Gulf of Finland during the Last 8000 Years. *Annales Academiae Scientiarum Fennicae Geologica-Geographica* 162. Suomalainen Tiedeakatemia.

Miettinen, Timo 1998: Kymenlaakson esihistoriaa. Kymenlaakson maakuntamuseon julkaisuja no 26. Kotka.

MV -kuvaluettelo F145779:1–7 Virolahti Kasettelevakangas. Kuvannut Kreetta Lesell

Kuvan numero	Aihe
F145779:1	Kivikautinen asuinpaikka. Lounaasta.
F145779:2	Hiekkakuoppa. Lännestä.
F145779:3	Vanha hiekkakuoppa. Koillisesta.
F145779:4	Kivikautinen asuinpaikka. Kaakosta.
F145779:5	Koekuoppa 6. Etelästä.
F145779:6	Painanteeseen tehty koekuoppa. Idästä.
F145779:7	Koekuoppa 122/463. Etelästä.

Digitaalikuvaluettelo DG683:1–8 Virolahti Kasettelevakangas. Kuvannut Kreetta Lesell

Kuvan numero	Aihe
DG683:1	Kivikautinen asuinpaikka. Lounaasta.
DG683:2	Kivikautinen asuinpaikka. Kaakosta.
DG683:3	Koekuoppa 122/463. Etelästä.
DG683:4	Painanteeseen tehty koekuoppa. Idästä.
DG683:5	Koekuoppa 6. Etelästä.
DG683:6	Vanha hiekkakuoppa. Koillisesta.
DG683:7	Hiekkakuoppa. Lännestä.
DG683:8	Kivikautinen asuinpaikka. Lounaasta.

KARTTALUETTELO Virolahti Kasettelevakangas

Karttojen piirtäminen ja digitointi Piritta Häkälä

Peruskarttaote 1:5000, A4, s. 4

Peruskarttaote 1:20 000, A4, s. 12

Yleiskartta 1:1000, A3, s. 13

Kartta löytöjen levinnästä 1:500, A3, s. 14

DG683:1. Kivikautinen asuinpaikka. Lounaasta.

DG683:2. Kivikautinen asuinpaikka. Kaakosta.

DG683:3. Koekuoppa 122/463. Etelästä.

DG683:4. Painanteeseen tehty koekuoppa. Idästä.

DG683:5. Koekuoppa 6. Etelästä.

DG683:6. Vanha hiekkakuoppa. Koillisesta.

DG683:7. Hiekkakuoppa. Lännestä.

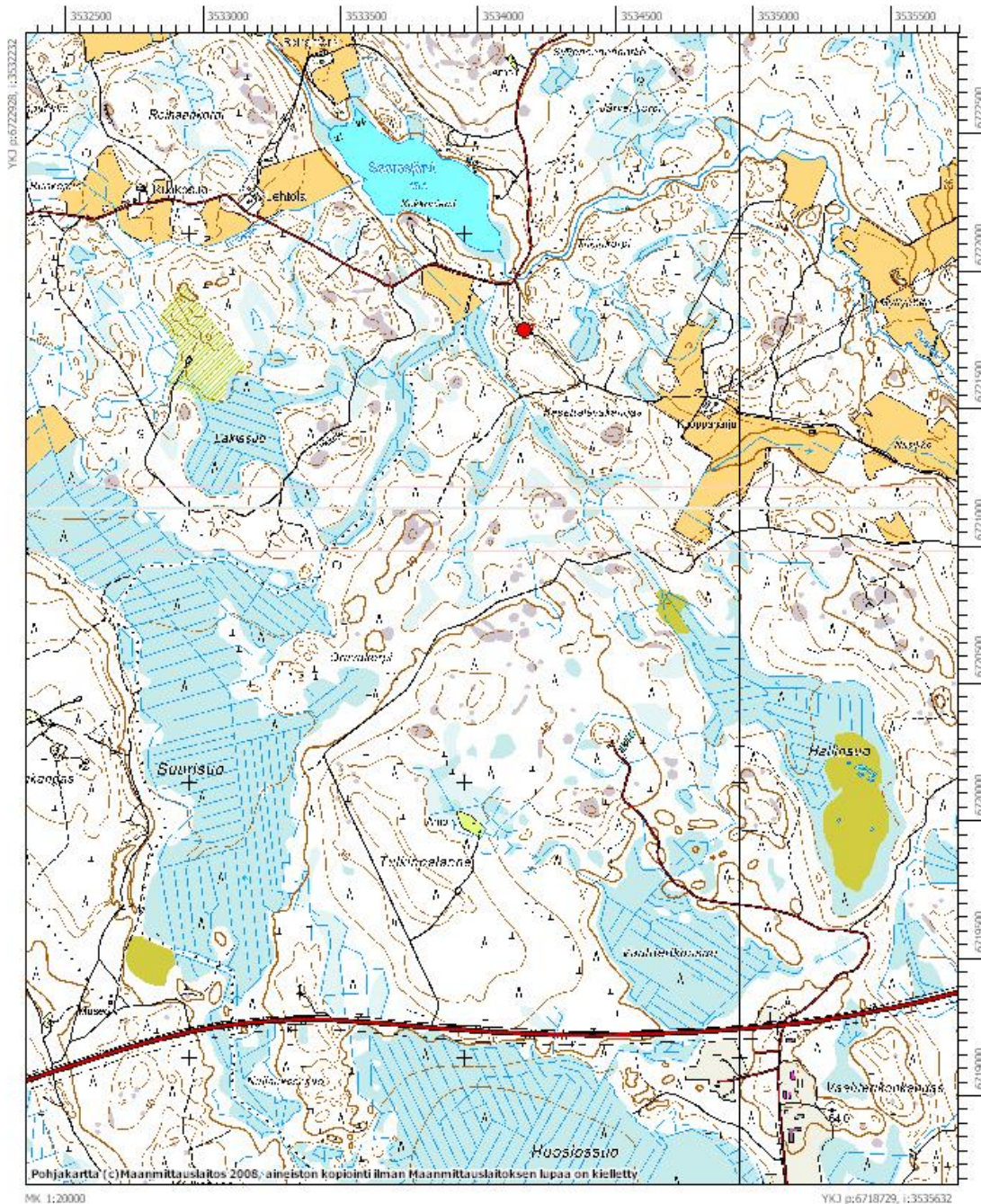

DG683:8. Kivikautinen asuinpaikka. Lounaasta.

VIROLAHTI Kasettelevakangas 100 001 1051
PK 3042 11 Miehikkälä

Lähestymiskartta

- kiinteä muinaisjäänös, koordinaattipiste (Museoviraston ylläpitämä muinaisjäänösrekisteri)

**Virolahti Kasettelevakangas
Kreetta Lesell 2009**

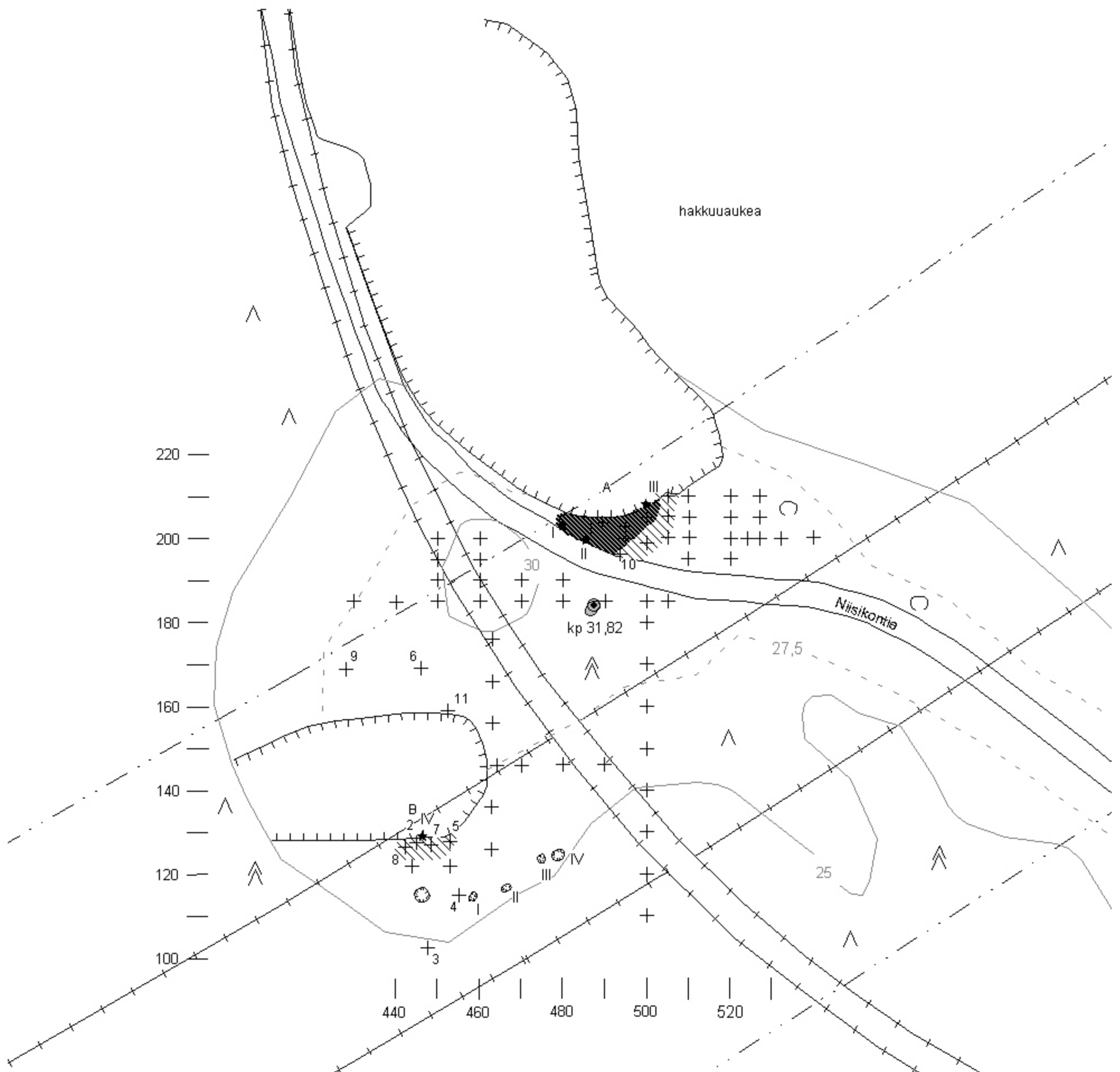
Yleiskartta
MK 1:1000

Piirt. Piritta Häkälä & Heini Hämäläinen
Digit. Piritta Häkälä

50 m

+	koekuoppa	— 20 —	korkeuskäyrä
	kivi	⊙	kiintopiste
	hiekkakuoppa	—+—+—	uusi tielinjaus
	kaivanto	- · - · - · -	suoja-alueen raja
	havumetsää	★ II	löytökohta
	lehtimetsää		runsain löytöalue
			löytöalueen reuna-alue

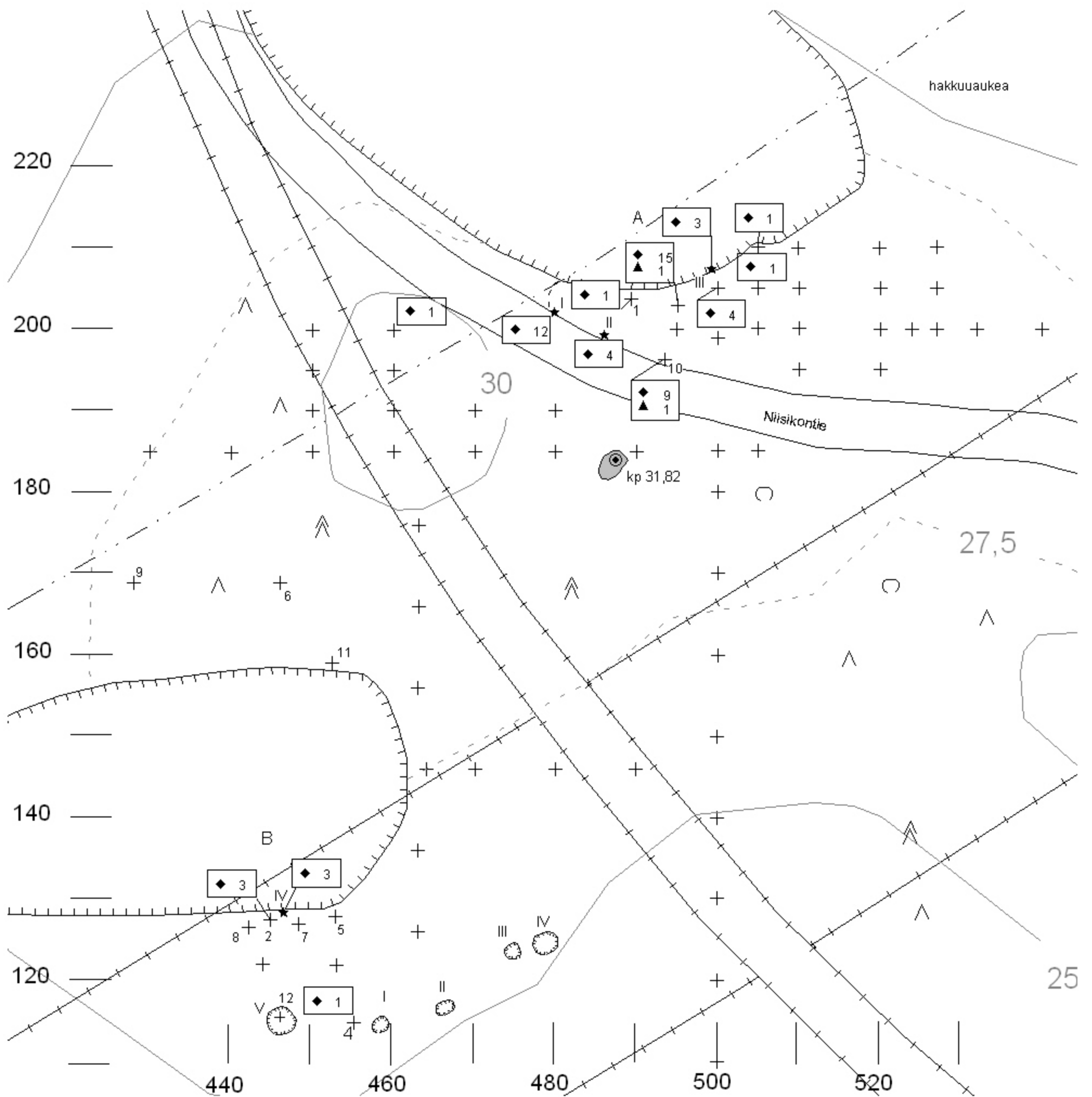
**Virolahti Kasettelevakangas
Kreetta Lesell 2009**

Löytöjen levintä
osasuurennos yleiskartasta
MK 1:500

Piirt. Piritta Häkälä & Heini Hämäläinen
Digit. Piritta Häkälä

25 m

+	koekuoppa	◆ 1	kvartsi-iskoksia/kappalemäärä
●	kivi	● 1	keramiikkaa/kappalemäärä
	hiekkakuoppa	▲ 1	kivilaji-iskoksia/kappalemäärä
○	kaivanto		
^	havumetsää		
○	lehtimetsää		
— 20 —	korkeuskäyrä		
⊙	kiintopiste		
++	uusi tielinjaus		
- - - -	suoja-alueen raja		
★ II	löytökohta		

Virolahti Kasettelevakangas

X	Y	Z=pinta	Z=pohja	Z=pohja 2	Löydöt	
185	505	28,96	28,40			
185	500	29,90	29,15			
185	490	30,62	29,95			
185	480	31,50	31,02	30,85		Kaksoismaannos
185	470	31,24	30,72			
185	460	30,64	29,95			
185	450	30,26	29,69			
185	440	30,01	29,54			
190	480	31,59	30,92			
190	470	31,08	30,51			
190	460	30,55	29,93			
180	500	29,49	28,85			Ei huuhtoutumiskerrosta
170	500	29,72	29,06			
160	500	29,72	29,10			
150	500	29,32	28,75			
203	495 ?					Kvartsi-iskoksia 15 kpl, kivilaji-iskos 1kpl
200	495	31,16	30,45			Kaksoismaannos
199	500	30,69	30,16			
200	505	30,55	29,85			
200	510	30,33	29,80			
210	510	30,74	30,00			
195	460	30,49	29,97			
200	460	30,48	29,92			Kvartsi-iskoksia 1 kpl
185	450	30,28	29,85	29,69		
190	450	30,14	29,74	29,59		
195	450	30,28	29,92			
200	450	30,06	29,52			
185	440	29,97	29,50			
185	430	29,02	28,32			
140	500	28,68	28,11			
130	500	28,06	27,69	27,04		
120	500	27,45	26,89	26,77		
110	500	26,76	26,40			
195	510	30,05	29,46			
195	520	29,99	29,37			
200	520	30,35	29,82			
205	520	30,33	29,79			
200	524	30,05	29,54			
200	527	29,96	29,28			
505	527	29,61	28,99			
210	527	29,34	28,76			
200	532	29,70	29,14			
200	540	28,75	28,19			
205	500	31,11	30,61			Kvartsi-iskoksia 4 kpl
205	505	31,07	30,51			Kvartsi-iskoksia 1kpl
210	505	31,13	30,42			Kvartsi-iskoksia 1kpl
176	463	31,08	30,57			
166	463	31,11	30,51			
156	463	30,95	30,32			
146	464	30,45	29,84			Kerrokset sekoittuneita
136	463	30,15	29,55			
126	463	29,49	28,93			
122	463	29,07	28,54	1x1 m		40 cm syvyydellä nokea ja liikamaata
146	470	30,27	29,72			
146	480	29,50	28,94			
146	490	29,51	29,00			Yläkerros osittain sekoittunut.
122	442	30,10	29,46			1 x 1 m 40 cm syvyydellä nokea
205	510	30,69	30,04			
Koekuoppien no						
	1	31,24	30,48			Turpeessa palamisen jälkiä (foliota)
	2	30,49	29,88			Kvartsi-iskoksia 2 kpl
	3	29,03	28,60			
	4	29,06	28,48			Kvartsi-iskoksia 1 kpl
	5	30,27	29,72			Turpeen alla hiekkaa ennen huuhtoutumiskerrosta
	6	29,99	28,76			Useita huuhtoutumiskerrosia
	7	30,68	30,10			
	8	29,99	29,46			
	9	29,29	28,84			
	10	31,31	30,66			Kaksoismaannos
	11	30,46	29,98			
Painanne V:	12	29,99/29,36	28,69			Sekoittunut (laastia).
Koepistoja						
	painanne I	28,58	28,07			Podsolianna
	painanne II	28,07	27,37			Sekoittunutta
	painanne III	28,37	27,72			Sekoittunutta
	painanne IV	27,94	27,44			Sekoittunutta

Liite 1

Muita huomioita

Kaksoismaannos

Ei huuhtoutumiskerrosta

Kvartsi-iskoksia 15 kpl, kivilaji-iskos 1kpl

Kaksoismaannos

Kvartsi-iskoksia 1 kpl

29,69

29,59

Kvartsi-iskoksia 4 kpl

Kvartsi-iskoksia 1kpl

Kvartsi-iskoksia 1kpl

Kerrokset sekoittuneita

40 cm syvyydellä nokea ja liikamaata

Yläkerros osittain sekoittunut.

1 x 1 m 40 cm syvyydellä nokea

Turpeessa palamisen jälkiä (foliota)

Kvartsi-iskoksia 2 kpl

Turpeen alla hiekkaa ennen huuhtoutumiskerrosta

Useita huuhtoutumiskerrosia

Kaksoismaannos

Sekoittunut (laastia).

Podsolianna

Sekoittunutta

Sekoittunutta

Sekoittunutta